

Új utak

Az impériumváltozások okozta különböző eltolódások, a kulturális igények változásait is maga után vonta. A régi szellemi szükségletek, új, speciális követelményekkel állottak elő: a jugoszláviai magyar kisebbség problémái és az azokkal felmerülő problémát megoldó utak.

A háború utáni különböző kísérletezések, melyeket a régi generáció folytatott; kisebb-nagyobb kudarcoktól kísérve, nem tudva nélkülözni a régi tradíciók idegenbe nézését; mindig idegen volt a jugoszláviai magyar kisebbség számára. Nem a jugoszláviai magyar kisebbség problémái, nem az ezekből kiinduló kenyér és egzisztencia gondokkal küzdő ma emberének problémái voltak a kísérleti terveknek, hanem valami mostohatestvéri szerepet betöltő halvány vonatkozás csupán.

Szellemi vezérünk, néhai Szenteleky Kornél volt ki ezt leg hamarabb belátta. „Locale couleur“-t követelt és hirdette a magyar kisebbségnek, ezen a vidéken való élniakarását és tudatát. Széleskörű akciója bizonyos fokig megvalósította programját, de túlságos tolleranciája a jugoszláviai magyar irodalmi termékek iránt többé-kevésbé vele is kudarcot vallatott.

A jugoszláviai magyar kisebbség kultúrproblémáinak egyik legfontosabb tényezője a falun élő magyar kisebbség kultúréhsége. Új emberek új követelményei lettek a mai magyar kisebbségi kulturmunkák centrifugális hajtója. Rádiós, hangosfilmes gépkorszakos napjaink ezen társadalmi osztály új felfogását, új mentalitását hozta magával. Napjaink technikai előrehaladottsága ezen emberek új berendezkedését, új ismeretbővülését adta, — azoknak az embereknek, kiket nagyon sokan a kisebbségi írók közül elefántcsonttoronyba zárkózva, régi előítéletekkel telve, ha nem is teljes szeparáltsággal, de teljes nemtörődőséggel kezel. Ők is ugyanabba a hibába estek, mint az előttükjáró generáció. Nem hajlandók tudomásul venni, hogy a „primitív“ nép kultúrigényei ma már körülöttük csapkod s ha ezt az irányelvet tartják, teljesen elkerülve őket, túlhalad rajtuk; de nemcsak azt az író t fenyegeti ez az aktivitás ölés, ki problémáival elkerüli a magyar faluközösség érdeklődését, hanem azokat is, kik a régi iskolák óriási, szinte helyrehozhatatlan hibáját követve; a falut és annak embereit csak adomákon keresztül ismerteti. Irodalmi életünk fellendítésére tett kísérletezések eddigi negatív sikere, nemcsak az ambíciót fékező közönyben és a patópálos borozó nemtörődésben rejlik, hanem

végső, de nem utolsó sorban a jugoszláviai magyar kisebbség zömének, a magyar parasztságnak kigunyolásában. Beláthattuk már a göregáboroskodás időszerűtlenségét, mert reális meggyőződéseink és tapasztalataink bebizonyították, hogy falvainkból „Göre Gábor torzalakok” hiányoznak”. Azonban, ha az helyett, hogy feladatunkat teljesítenénk és a falu népéhez a szükséges kultúrát szállítanánk és a különböző önképző egyesületeink az elmaradottabbak hóna alá nyúlva segítené az előrehaladást — így természetesen az olvasótábort növelve, — pont az ellenkezőjét cselekedjük, gúnyoljuk és „határtalan butaságát” akarjuk bebizonyítani, nemcsak sértjük, hanem eltávolítjuk magunktól a jugoszláviai magyar kisebbség többségét. Hiába írunk és szavalunk a vajdasági kultúrmunkák közöny általi megfulladásáról és hiába apellálunk a kisebbség zömének törhetetlen patópáloskodása ellen, ha munkáink sértük és gúnyolják ennek a rétegnek tudását és büszkeségét.

Ma, amikor a legcsekélyebb kultúrtermék, szellemi táplálék megszerzése ádozatokba kerül mindenkinek, szívtelenség súlyos megerőltetésbe kergetni ezt a társadalmat, akkor amidőn az csak sérti önérzetét. De ez nemcsak sértés a számára, hanem erkölcsi diszkreditáció az összes jugoszláviai magyar kisebbségi értelmiség számára. Hisz a világháborúval együtt elvesztek az elmaradott falvak. A világrészeket bebarangolt földettúró emberek kulturális igényei és látókörei jóval felülmúlják régi középosztályunk kultúr-nívóját és a mai falu igénye nem sokban marad városaink követelménye mögött; mert hisz a rádió és a hangosfilm a legel dugottabb tanyára is elvitte a kultúra szeretetét és annak becslését.

*

Az impérium változások után jövő új generáció elfoglalta helyét és hivatását az életben. Most már rajta a sor, hogy a ma követelményeinek tudása és belátása szerint a legjobban megfeleljen. Ez nem jelenti azt, hogy az előző generáció eddigi érdemeiről megfeledezzen, vagy azokat lekicsinyítse, hanem az általuk elkövetett hibákból tanulva, feladatukat a továbbhaladás jegyében oldják meg. A régi idegenről álmódást, az elefántcsonttoronyba zárkózást meghagyjuk elődeinknek, mi csak a realitást akarjuk örökölni. Az új generáció álmodozása nem maradhat csak álom, mely az íróasztalban elzárva, csak pénzügyi helyzetének pillanatnyi fellendülését várja, hogy napvilágot láthasson. Sem a régi iskolák, sem a szerkesztőségi pultok nem lehetnek az új generáció tanárai, hisz mindegyik az új embereknek autodidacta módján szerezte tapasztalatait, néha nagyon messzire elkerülve az irányósvényről. Álmodásoknak nem szabad aetherikus megvalósíthatatlanságoknak lenni. A cselekvés, a produktív alkotás embereinek szerepét kell, hogy betöltse az új generáció.

Kultúralkotásaink lehetősége csakis abban az esetben válik valósággá, ha minden jugoszláviai magyar fiatal író erő összefog és együttes erővel küzd a célokért. A közös munka megkönnyíti

a cél hamarabbi elérését: a betűnek, a szónak a széles rétegekhez való eljutását, mert csak így lehetséges az anyagi gondokat leküzdve intenzívebb produktív munkát fejtsen ki a jugoszláviai magyar kisebbség fiatal írógárdája. Ez a munka pedig a falu életének, kulturális, társadalmi és gazdasági életének bemutatása kell, hogy legyen, mely nélkülöz minden gúnyt és sértést.

S ha ezt az irányt betartja kisebbségi író, akkor nem kell többet siránkoznia a vajdasági kultúrközöny és patópáloskodás miatt.

Horváth Dénes

Fiatalok és öregek

A fiatalok és öregek, a fiúk és apák közötti ellentétek kérdése már ősidők óta ismeretes, de soha nem mélyült ki annyira a szakadék a két nemzedék között, soha nem küzdött a fiatalok tábora az öregek ellen olyan hevesen, mint ma. Azelőtt minden időben csupán szórványos jelenség volt az öregek és fiatalok közötti küzdelem. A világháború után bekövetkezett nagy gazdasági megrázkódtatás hozta magával első ízben azt, hogy a fiatalok szinte teljes számban, testületileg szembehelyezkedtek az öregekkel. (Félreértések elkerülése céljából: csak az értelmiségi pályák fiataljairól és öregjeiről van itt szó). A szembehelyezkedés nemcsak a szórványosan előforduló álláshalmozó öregek, hanem a silány keresetért dolgozó idős családapák ellen is irányult. A megélhetés harca annyira kiélesedett, hogy az életbe indult fiatalok nem igen nézték, — helyesebben: nem nézhették — szegény vagy gazdag ül bent az áhított, biztos kenyeret jelentő állásban, mert a falat kenyérről kellett gondoskodni. Hogy melyiknek van igaza, azon kár vitatkozni, mert mindkettő a maga teljes igazáért harcol: a fiatal a jövőjét akarja biztosítani, az öreg pedig évtizedes munkájának eredményét szeretné megtartani és családjáról, gyermekeiről akar gondoskodni.

Érdemesebb azon gondolkodni, hogy a fiatal vagy az öreg munkájának van nagyobb értéke, az ember életének fiatalabb vagy öregebb korában tud többet és jobbat termelni?

Nézzünk szét a történelemben. Az ókori tanító bölcsök mind öregek, sőt aggok voltak. Ez természetes is, mert az ókori tanulási, elmefejlesztési mód hasonlíthatatlanul nehezkesebb és lassúbb volt, mint ma. Viszont ma nemcsak öreg, hanem fiatal (30 éven alul) is lehet bölcs, mélyen gondolkodó. Ezt bizonyítja a legújabb kor számos példája. Egyetemi katedrát már sok ízben kapott 30 évnél fiatalabb ember. Egyik legismertebb példa Weininger, aki alig húsz egynéhány éves életében nagyjelentőségű szekszuálpszichológiai műveket írt.

Az ókor legragyogóbb sikereket elért hadvezére Nagy Sán-